

Branislav Fábry : Zlyhanie vakcinačnej kampane, alebo kto Sputniku jamu kope ...

- CZ24 News | 27. června 2021

SLOVENSKO: V posledných týždňoch sa na Slovensku rozbehla nová kampaň v prospech očkovania proti koronavírusu COVID-19.

Prezidentka Z. Čaputová apelovala v televízii na zodpovednosť občanov a začalo sa hovoriť aj o finančnej motivácii pre očkovanie či o povinnom očkovaní. Celá táto kampaň sa však míňa účinkom, pretože ľudia, ktorí túto kampaň vedú, nepôsobia dôveryhodne. Nemožno zabudnúť, aké zásadné obraty urobili vo vzťahu k vakcínam. Politici na začiatku roku doslova útočili na každého, kto prejavil nedôveru voči experimentálnym vakcínam od BioNTech-Pfizer alebo AstraZeneca, keď však prišiel na Slovensko Sputnik V, tak sa z očkovačích zelótov stali takmer antivaxeri. V kampani proti ruskej vakcíne sa využilo všetko, od zavádzajúcich vyjadrení ŠÚKL („tieto vakcíny spája len názov“) cez požiadavky na zverejnenie zmluvy s výrobcom Sputnika V až po pád Matovičovej vlády. Mnohí občania si však všimli, ako daní politici používajú dvojaký meter voči západným vakcínam a napr. zverejnenie zmlúv s výrobcami vôbec nepožadujú. Práve vďaka tejto geopolitickej slepote stratila vakcinačná kampaň u veľkej skupiny občanov SR dôveryhodnosť a vzbudila dojem lobizmu politikov v prospech konkrétnych farmaceutických firiem.

Boj proti Sputniku V

Na začiatku roku 2021 sa vládna koalícia na Slovensku ocitla vo veľmi zložitej situácii, a to najmä kvôli nezvládnutej pandémie koronavírusu. Slovensko vykazovalo vysoký počet úmrtí, štátna pomoc

pre hospodárske subjekty bola nedostatočná, predpisy zmätočné, právna istota neexistovala a vládnutie bolo netransparentné. Jednou z odpovedí na pandémiu a s ňou spojené problémy tak malo byť rýchle tempo očkovania. Práve preto sa I. Matovič inšpiroval príkladom susedného Maďarska, ktoré sa začiatkom roku stalo lídrom očkovania v EÚ: Budapešť v reakcii na nedostatočné množstvo dodávok od západných výrobcov umožnila dovoz vakcín z Ruska a Číny. Významnú úlohu pritom zohrali dodávky vakcíny Sputnik V, ktorá tam zaznamenala veľký úspech. I. Matovič na konci februára preto dohodol nákup vakcíny Sputnik V z Ruska. Možno konštatovať, že nákup vakcíny Sputnik V bol asi najrozumnejším krokom I. Matoviča počas jeho výkonu funkcie premiéra, paradoxne však práve tento krok **viedol k pádu vlády**. Kampani proti vakcíne Sputnik V som sa venoval [v samostatnom článku](#).

Ako hlavný argument proti Sputniku V sa používal nedokončený registračný proces v EMA, do úvahy sa však nebralo množstvo dôkazov o bezpečnosti vakcíny, ako aj fakt, že v susednom Maďarsku registračný proces prebehol úspešne, navyše, vakcína Sputnik V tam bola oficiálne vyhodnotená ako [najbezpečnejšia a najefektívnejšia](#) a [milión Maďarov ju dostalo](#) ešte predtým než sa začala podávať v SR. Najmä po nástupe ministra V. Lengvarského prišlo i k určitej zmene taktiky. Démonizácia Sputnika V síce pokračovala a aj V. Lengvarský ho ostentatívne odmietol, išlo však hlavne o to, aby sa použitie Sputnika V pod rôznymi zámienkami **odkladalo do doby, kým bude na Slovensku dosť iných vakcín**. Cieľom bolo, aby každý, kto sa chcel dať zaočkovať, mal možnosť využiť najprv západnú vakcínu. Západných vakcín bol v čase dovozu Sputnika V v marci 2021 nedostatok, do mája sa však zásobovacia situácia veľmi zlepšila. Navyše prišli dodávky vakcín od firiem BioNTech-Pfizer a Moderna, ktoré mali medzi obyvateľstvom väčšiu dôveryhodnosť než vakcína od AstraZeneca. Sputnik V sa preto nezačal používať v situácii nedostatku v marci 2021, ale až v po tom, čo väčšina záujemcov mala možnosť dostať inú vakcínu. Práve z tohto dôvodu sa mnohí, ktorí sa aktívne domáhali vakcíny Sputnik V, ale postupne stratili nádej, dali v priebehu jari zaočkovať západnými vakcínami.

Pre vakcináciu Sputnikom V sa v SR vytvorili aj **ďalšie komplikácie**. S výnimkou Bratislavy a Žiliny sa očkovaacie miesta pre vakcínu Sputnik V v krajoch cielenie umiestnili veľmi nevýhodne. Okrem Bratislavy a Žiliny išlo o umiestnenie do očkovačích centier v malých mestách [mimo hlavných dopravných trás](#), čo veľmi skomplikovalo prístup k vakcíne menej mobilným skupinám ľudí. Zvlášť nevhodné bolo umiestnenie centier pre Sputnik V pre obyvateľov východného Slovenska, ktorých nasmerovali do Bardejova, Michaloviec, príp. do Lučenca. Neodôvodnená bola aj podmienka očkovania pre osoby do 60 rokov. Minister sa pritom odvolával na niekoľko mesiacov staré informácie a podarilo sa to zmeniť až po protestoch záujemcov. Navyše, čoraz častejšie sa začalo hovoriť o blížiacom sa dátume expirácie vakcíny, čo bola oprávnená obava, ale zrejme aj nástroj na odradenie časti záujemcov. Pri takomto prístupe orgánov verejnej moci k očkovaniu Sputnikom V časť verejnosti o toto očkovanie nutne stratila záujem. To viedlo k víťazoslávne konštatovaniu rusofóbných politikov a médií, že na Slovensku nie je o túto vakcínu záujem. Ukazuje sa však, že to bolo Pyrrhovo víťazstvo.

Netransparentné zmluvy

Jednou z najčastejších mediálnych vyjadrení politikov, ktoré zaznievali na Slovensku, bolo tvrdenie, že zmluva s výrobcom Sputnika V nebola pre Slovensko výhodná. Pre poznanie výhodnosti alebo nevýhodnosti danej zmluvy by však bolo potrebné porovnať ju so zmluvami s AstraZeneca, Pfizer alebo Moderna. Zmluvy s Pfizerom či Modernou neboli doteraz ešte zverejnené, [zmluva s AstraZeneca čiastočne áno](#). Zverejnená zmluva má rozsah 41 strán, veľká časť textu však bola vyčiernená, neporovnateľne väčšia než v prípade zmluvy o Sputniku V. Preto zostali podstatné časti zmluvy neznáme, pričom išlo aj o také témy ako financovanie a cena alebo termíny dodávok vakcín. Európska verejnosť sa pritom domáhala publikácie informácií zo zmlúv už niekoľko mesiacov, na

rozdiel od výrobcu Sputnika V však západní dodávateľa vakcín súhlas so zverejnením očividne neposkytli. A mainstreamové médiá **o zverejnenie zmlúv ostentatívne nejavia záujem**. Za zmienku stojí aj fakt, že EK uzavierala zmluvu s AstraZeneca nie v mene EÚ, ale v mene jej členských štátov a spory sa majú riešiť podľa belgického práva.

Niektoré veci však udreli do očí aj napriek silnej netransparentnosti. **Zmluva s AstraZeneca** sa totiž uzavierala ešte v čase, keď vakcína nebola k dispozícii a neprešla ani rozhodovacím procesom v Európskej liekovej agentúre (EMA). Zmluva s AstraZeneca [sa uzavrela 14. augusta 2020](#), a tzv. rolling review s EMA sa začal až na jeseň. Už pred vytvorením vakcín bol teda okruh dodávateľov jasný a keďže tam neboli zaradené ruské ani čínske firmy, tie predpokladali, že nemá zmysel usilovať sa o registráciu v EMA. Lenže hoci sú najpodstatnejšie informácie o zmluve s AstraZeneca začlenené, šlendriánske vyčernenie jednej časti utajených informácií úradníkmi EÚ viedlo k tomu, že [čitatelia dokázali niektoré informácie prečítať](#). Dôležitý je napr. fakt, ako rýchlo sa EK firme AstraZeneca zaviazala zaplatiť predbežné náklady na výskum. Nie je preto prekvapením, že podľa informácií, ktoré sa objavili na tzv. dark webe a ktoré zverejnil Le Monde ([písal som tu](#)), že príslušná komisárka vytvárala nátlak na rýchlu registráciu konkrétnych vakcín. Predstavme si, že by niekoľko miliónov eur zaplatila SR do Ruska ešte pred vytvorením vakcíny a niektoré médiá by publikovali informáciu, že slovenská vláda lobovala za Sputnik V v EMA.

V prípade Sputnika V išlo o úplne odlišný právny vzťah medzi SR a výrobcom vakcíny. SR nijako nepokrývala ruskej strane náklady na vývoj vakcíny a do rokovanií o zmluve vstupovala v nevýhodnej pozícii. Na konci februára 2021 predstavovali vakcíny proti COVID-19 **úzkoprofilový tovar**, ktorý zháňal celý svet a výrobcovia nemohli splniť všetky očakávania. Dodatočné zásielky vakcíny boli úspechom a I. Matovič ho naozaj dosiahol. Moskva vakcíny poslala prednostne do SR, a nie do desiatok štátov, ktoré už mali s výrobcom zmluvu. V čase, keď sa zmluva podpisovala, boli mnohé krajiny sveta ochotné podpísať akúkoľvek zmluvu na získanie vakcín. Niektorí členovia EÚ využili európsky „bazár“ a vybavili si dodávky na úkor iných, ďalšie zasa hľadali pomoc mimo EÚ. Ďalšou výhradou voči Sputniku V bola otázka ceny a financovania. Podľa dostupných informácií, boli tieto vakcíny drahšie než vakcíny od AstraZeneca, avšak lacnejšie než vakcíny od Moderna alebo BioNTech-Pfizer. Navyše, vďaka reštriktívnym opatreniam strácala ekonomika SR každý deň desiatky miliónov eur a vakcíny sa zdali jediným riešením pandémie. V niektorých krajinách EÚ vyčíslili, že nákup vakcín sa oplatí [aj pri cene 250 eur za kus](#).

Zlyhanie Európskej únie

Taktika EK vo vzťahu k výrobcom vakcín bola od začiatku veľmi problematická. Brusel si zvolil niekoľko firiem, ktorým financoval vývoj vakcíny v očakávaní, že firmy za to budú poskytovať vakcíny prednostne pre štáty EÚ. Tento vývoj financovala EÚ [celkovo sumou 2,7 miliardy eur](#). Lenže práve firmy, ktoré dostali od EÚ peniaze na vývoj vakcíny, v rozhodujúcej situácii **uprednostnili iných odberateľov, najmä USA a Veľkú Britániu**. Dokonca do týchto štátov sa začali vyvážať vakcíny, ktoré sa vyrobili na území EÚ. Celkovo, Pfizer, Moderna či Johnson and Johnson sú firmy, ktoré majú sídlo v USA a hoci firma BioNTech, ktorá na vakcíne spolupracuje s Pfizerom, sídli v Nemecku, obchoduje sa s ňou na newyorskej burze a cítiť tam [vplyv amerických vlastníkov akcií](#). AstraZeneca je zasa britskou firmou a hoci sa niekedy označuje ako britsko-švédska, od fúzie z roku 1999 má britské sídlo. Firma sa ani po Brexite nepresunula do EÚ a naďalej preferuje úzke väzby na britskú vládu. Kvôli konaniu uvedených firiem v prospech Anglosasov a v neprospech štátov EÚ vzniká otázka, prečo EK podporila anglosaské firmy. Politika preferencií pre konkrétne firmy zo strany EK by sa dala do istej miery pochopiť, keby išlo o európskych výrobcov, ktorých primárnym partnerom by bola EK. Brusel však dopadol tak, že o vakcínach, ktoré sa používali v EÚ, rozhodovali neeurópske subjekty.

Problém európskej podpory pre výrobcov vakcín, ktorí majú blízko k Washingtonu a Londýnu, však nie je len izolovaným incidentom, ale štrukturálnym problémom politiky EÚ. EK príliš podlieha predstave o „kolektívnom Západe“, a preto prenecháva **vedenie v moderných technológiách spojencom z USA a V. Británie**. Okrem dominancie v oblasti biotechnológií aj kyberpriestor v EÚ ovládli americké firmy, najmä tzv. GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft). Na rozdiel od Ruska, ktoré vytvorilo významné vlastné alternatívy (Yandex, V Kontakte) alebo od Číny (Baidu, TikTok, atď.), EÚ v oblasti kyberpriestoru upadla do nebezpečnej závislosti od amerických monopolov. Vrcholom všetkého bola európska reakcia, keď sa v máji 2021 prevalil opakovaný škandál s odpočúvaním európskych politikov americkými tajnými službami, a to za pomoci partnerských služieb z Dánska. Mizivá reakcia politikov a médií ukázala štrukturálny problém EÚ. Keď Brusel nedokázal patrične zareagovať ani na tento škandál, niet sa čo diviť, že nedokáže efektívne zatlačiť na výrobcov vakcín z krajín svojich spojencov.

Dôveru si treba zaslúžiť

Zásadnou vecou, ktorú mainstreamové médiá a politici doteraz nepochopili, je to, že hanobením Sputnika V veľmi poškodili úspech očkovacej kampane i vytvorenie kolektívnej imunity. V slovenskej spoločnosti celkovo existuje veľmi nízka ochota nechať sa zaočkovať, tentokrát to je umocnené i ďalšími faktormi: jedným z nich boli nečakané obraty vo vzťahu k vakcínam podľa geopolitických preferencií, čo budilo dojem neserióznosti. Ďalším bola oprávnená nedôvera verejnosti v inštitúcie, ktoré počas pandémie zlyhali. Doslova fatálne pritom zlyhali tak európske ako aj národné slovenské orgány a preto sa nemôžu diviť, že občania opäť neveria, keď im opäť chcú naordinovať „jedinú správnu možnosť“. Trpezlivosť populácie, ktorá mlčky znášala povinné testovanie – jadrovú zbraň, má tiež svoje medze. Riešením existujúcich problémov však nie je ani nová reklamná kampaň, na ktorú vládna moc vyčlenila množstvo peňazí ani uplácanie občanov, aby sa dali zaočkovať. **Úspech vakcinačnej kampane môže nastať len vtedy, keď sa v boji proti pandémie nebudú preferovať len geopoliticky želané riešenia a politici presvedčia občanov, že naozaj bránia slovenský záujem.**

Autor: Branislav Fábry

Zdroj: noveslovo